

Ενότητα 3η : «Στη γη και στη θάλασσα»

Η απόστροφος	17
Αόριστο άρθρο	18
Αιτιατική πτώση ουσιαστικών	18
Κλητική πτώση ουσιαστικών	19
Σημεία στίξης: κόμμα – αποσιωπητικά	19
Συνώνυμες λέξεις	19
Κυριολεξία – Μεταφορά	20
Παρομοίωση – Διάκριση από χρονικές προτάσεις	20
Παράγραφος.....	8
Οικογένειες λέξεων	9
Το επίθετο	11

Η απόστροφος

Πολλές φορές, όταν μιλάμε ή όταν γράφουμε, θέλουμε να πούμε κάποιες λέξεις πιο σύντομα και γι' αυτό "κόβουμε" κάποιο γράμμα. Όταν μιλάμε "κόβουμε" απλά το γραμματάκι. Όταν όμως γράφουμε, πρέπει να το δείξουμε κιόλας. Τότε τη θέση του γράμματος που χάνεται την παίρνει ένα σημαδάκι (').

πχ: Σ' ευχαριστώ πολύ.

Το σημαδάκι ' λέγεται **απόστροφος** και μπαίνει όταν χάνεται το πρώτο ή το τελευταίο γράμμα μιας λέξης. Έτσι, ακούγονται καλύτερα οι λέξεις.

- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **έκθλιψη**.
πχ: για αυτό ⇔ γι' αυτό
- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο, η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **αποκοπή**.
πχ: δώσε μου ⇔ δωσ' μου
- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, η δεύτερη λέξη χάνει το αρχικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **αφαίρεση**.
πχ: το έφερα ⇔ το 'φερα

Το αόριστο άρθρο

Οι λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ονόματα και δεν ορίζουν κάτι συγκεκριμένο, δηλαδή κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, αλλά φανερώνουν κάτι αόριστο και γενικό λέγονται **αόριστα άρθρα**. Τα αόριστα άρθρα είναι τα εξής: **ένας, μία, ένα**.

πχ: *Ήρθε ένας κύριος και σε ζήτησε.
Είδα μια όμορφη μπλούζα.
Ζω σε ένα μικρό σπίτι.*

Κλίση αόριστου άρθρου

Πτώσεις	Ενικός Αριθμός		
Ονομαστική	ένας	μία	ένα
Γενική	ενός	μιας	ενός
Αιτιατική	ένα(ν)	μία	ένα
Κλητική	-	-	-

Προσοχή: Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό.

Προσοχή: Το άρθρο ένα(ν) διατηρεί το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ζ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

πχ: *έναν κήπο, αλλά ένα χρόνο*

Αιτιατική Πτώση

Για να βρω τα ουσιαστικά που είναι σε **αιτιατική πτώση** απαντώ στην ερώτηση **"τι;"**

πχ: *Κοιτάζω τ' αστέρια. (Τι κοιτάζεις; -Τ' αστέρια ⇒ αιτιατική πτώση)
Πήρα το μολύβι σου. (Τι πήρες; -Το μολύβι ⇒ αιτιατική πτώση)*

Προσοχή: της (γενική πτώση) - τις (αιτιατική πτώση)

- Βάζουμε **"της"** όταν μιλάμε για **ένα** αντικείμενο (πχ: της τσάντας).

- Βάζουμε **"τις"** όταν μιλάμε για **πολλά** αντικείμενα (πχ: τις τσάντες).

Κλητική Πτώση

Κλητική πτώση χρησιμοποιούμε όταν καλούμε ή προσφωνούμε κάποιον.

πχ: *Παιδιά, ελάτε μέσα. Τελείωσε το διάλειμμα.* ⇨ κλητική πτώση
Γιώργο, διάβασε την εκφώνηση της άσκησης. ⇨ κλητική πτώση

Το κόμμα - Τα αποσιωπητικά

Το κόμμα (,) και τα αποσιωπητικά (...) είναι **σημεία στίξης** δηλαδή σημάδια που χρησιμοποιούνται στο τέλος λέξεων ή προτάσεων και μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα το νόημά του.

✓ Πότε χρησιμοποιούμε το κόμμα;

- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε ασύνδετες λέξεις ή φράσεις που είναι στη σειρά.
πχ: *Τα αγαπημένα μου χρώματα είναι το κόκκινο, το πράσινο, το κίτρινο, το ροζ και το μωβ.*
- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε την κλητική προσφώνηση από την υπόλοιπη πρόταση.
πχ: *Μάρκο, δώσε μου την ζύστρα.*
- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε μικρότερες φράσεις που εξηγούν κάτι μέσα σε μία πρόταση.
πχ: *Η Αθήνα, η πρωτεύουσα της Ελλάδας, οργάνωσε τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004.*

Προσοχή: Δεν μπαίνει κόμμα πριν απ' το και, το ούτε, το μήτε και το ή.

✓ Πότε χρησιμοποιούμε τα αποσιωπητικά;

- Όταν θέλουμε να δείξουμε συγκίνηση ή έντονα συναισθήματα (ντροπή ή φόβο).
πχ: *Τη στιγμή που κάποιος ήταν έτοιμος να με πιάσει ... ζύπνησα.*
- Όταν θέλουμε να αποσιωπήσουμε κάτι ή δε λέμε κάτι επειδή είναι γνωστό.
πχ: *Μην το ξανακάνεις αυτό γιατί θα ...*

Συνώνυμες Λέξεις

Οι λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία λέγονται **συνώνυμα** ή **συνώνυμες λέξεις**.

πχ: *κατοικία - σπίτι*
άρρωστος - ασθενής
ίδιος - όμοιος

Κυριολεξία και Μεταφορά

Όταν οι λέξεις μιας πρότασης χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, τότε έχουμε **κυριολεξία**.

Όταν όμως οι λέξεις δε χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, αλλά αποδίδουν μια διαφορετική ιδιότητα, που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, τότε έχουμε **μεταφορά**. πχ:

Κυριολεξία	Μεταφορά
<i>Μέθυσσε από το πολύ κρασί.</i>	<i>Μέθυσσε από ευτυχία.</i>
<i>Αγόρασε ένα χρυσό δαχτυλίδι.</i>	<i>Η Ολγα έχει χρυσή καρδιά.</i>

Παρομοίωση

Διάκριση παρομοίωσης από χρονικές προτάσεις

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε στο λόγο μας διάφορες εκφράσεις, τα **σχήματα λόγου**, που μας βοηθούν να κάνουμε το κείμενό μας πιο όμορφο. Ένα από αυτά είναι η παρομοίωση. Την **παρομοίωση** τη χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα, να το παρομοιάσουμε ή να το συγκρίνουμε με κάποιο άλλο πολύ γνωστό, το οποίο έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό. Για να κάνουμε μια παρομοίωση χρησιμοποιούμε τις λέξεις **σαν, όπως, καθώς, μοιάζει με, όμοιος, παρόμοιος**.

*Πχ: Ο Μάνος κολυμπά σαν δελφίνι.
Λάμπει όπως ο ήλιος.
Περπατάει σαν χελώνα.*

ΟΜΩΣ:

Η λέξη **σαν** δε χρησιμοποιείται μόνο όταν θέλουμε να κάνουμε παρομοιώσεις. Πολλές φορές χρησιμοποιείται για να δείξουμε **χρόνο**. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η λέξη **σαν** έχει την έννοια της λέξης **όταν**.

Πχ: Τρόμαξα σαν τον είδα (σαν = όταν)